

Høringsnotat med forslag til definisjoner av fellesoffentlige begreper

1. Sammendrag

I forbindelse med arbeid med datamodellering og beskrivelse av datasett har det oppstått et behov for å utarbeide omforente definisjoner av en del overordnede begreper, såkalte *fellesoffentlige begreper*.

I dette høringsnotatet gjør vi rede for hva vi mener med *fellesoffentlige begreper* og hvorfor det er et behov for definisjoner. Vi gjør også rede for arbeidsmetode og kommer med forslag til definisjoner.

2. Hva er *fellesoffentlige begreper*?

Fellesoffentlig begreper er generelle begreper som er sentrale for flere offentlige virksomheter, og som brukes på tvers av ulike fagområder og bruksområder. Begrepene ligger høyt i begrepshierarkiet og brukes i stor grad som overbegrep i definisjoner av andre og mer fagspesifikke begreper. Eksempler på fellesoffentlige begreper er *aktør*, *person* og *identifikator*.

3. Behov

Arbeid med datamodeller og tilhørende begrepsarbeid i offentlig sektor har avdekket en rekke fellesoffentlige begreper og et behov for en felles referanse. Det vil være uheldig dersom disse begrepene defineres ulikt av ulike virksomheter. Målet med arbeidet som er satt i gang, er å bli enige om definisjonene.

4. Metode

En arbeidsgruppe med medlemmer fra Språkrådet og Digitaliseringsdirektoratet ble etablert i mai 2020. Grappa har utarbeidet definisjonsforslag basert på terminologiske prinsipper og terminologisk metode, som er beskrevet nærmere i [forvaltningsstandarden Termlosen](#).

Arbeidsgruppa har tatt sikte på å finne definisjoner av de fellesoffentlige begrepene som er mest mulig kontekstuavhengige. Det vil si at begrepene i størst mulig grad skal være «frigjort fra» de ulike kontekstene til hvert enkelt fagområde og hver enkelt etat. Målet er å enes om definisjoner som kan brukes på tvers av fagområder, slik at man oppnår en felles referanse og en ensartet bruk av disse begrepene.

4.1 Kartlegging

Arbeidsgruppa kartla ordbokforklaringer og definisjoner fra andre relevante kilder for å finne gjennomgående kjennetegn ved begrepene. Følgende norske kilder ble benyttet: [Bokmålsordboka](#), [Nynorskordboka](#), [Det Norske Akademis Ordbok](#), [Store norske leksikon](#), [termbasen Snorre](#), [begrepsdelen av Felles datakatalog](#) og [Termportalen](#). I tillegg brukte arbeidsgruppa også disse nordiske kildene: [Rikstermbanken \(Sverige\)](#), [termbasen Tapa \(Finland\)](#), [begrepsbasen FORVIR \(Danmark\)](#), [EUs termbase IATE](#) og [EUs Core Vocabularies](#).

4.2 Begrepsanalyse

Ved hjelp av kjennetegnene fra kartleggingen tegnet gruppa opp et begrepssystem. Systemet ble i stor grad basert på strukturen fra begrepsbasen FORVIR, som er en toppontologi for fellesoffentlige begreper i Danmark. Den danske toppontologien er en referansemodell for de sektorvise begrepsbasene i Danmark og er basert på stringente terminologiske analyser.

4.3 Utforming av definisjonsforslag

Arbeidsgruppa utformet definisjonsforslag basert på arbeidet som var gjort.

4.4 Nordisk møte 4. juni 2020

Arbeidsgruppa konsulterte nordiske organisasjoner og personer som arbeider med fellesoffentlige begreper hjemlandet: TSK (Finland), Språkrådet i Sverige og prof. em. Bodil Nistrup Madsen (Copenhagen Business School, tidl. Danterm-centret).

Arbeidsgruppa fikk en presentasjon av arbeidet i de andre nordiske landene. Gruppa fikk også konkrete innspill til både prosess, begrepsdiagram og definisjonsforslag.

4.5 Terminologiforum 18. juni 2020

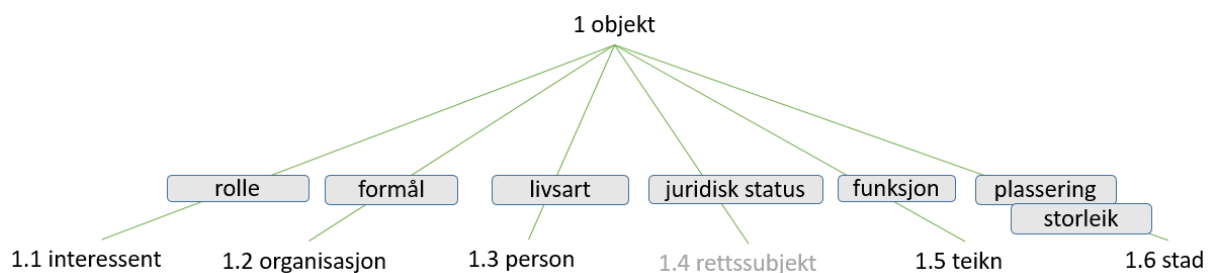
Arbeidsgruppa organiserte et videomøte for å diskutere definisjonsforslagene, som ble gjort tilgjengelige én uke før møtet. Møtedeltakerne ble invitert via Faglig arena for informasjonsforvaltning og via arrangementsoversikten til Digitaliseringsdirektoratet. Arbeidsgruppa mottok mange innspill, blant annet om behov, tilgjengelighet og presisjonsnivå.

4.6 Utforming av nytt begrepssystem

På bakgrunn av tilbakemeldinger i terminologiforumet utformet arbeidsgruppa et enklere begrepsdiagram.

4.6.1. Overordnet begrepsdiagram med inndelingskriterium

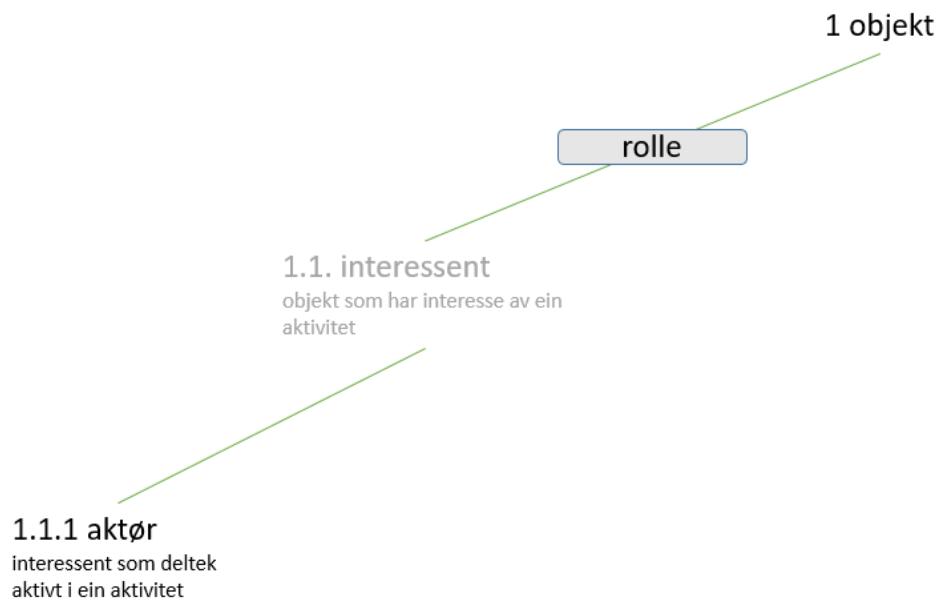
Nedenfor vises begrepsdiagrammet som arbeidsgruppa kom frem til. Begreper i svak gråfarge faller utenfor forslagene til definisjoner, men er tatt med for begrepsavklaringens skyld.

'Objekt' er et overordnet, førteoretisk begrep som skal fange alle fenomener, konkrete og abstrakte, reelle og tenkte, i verden.

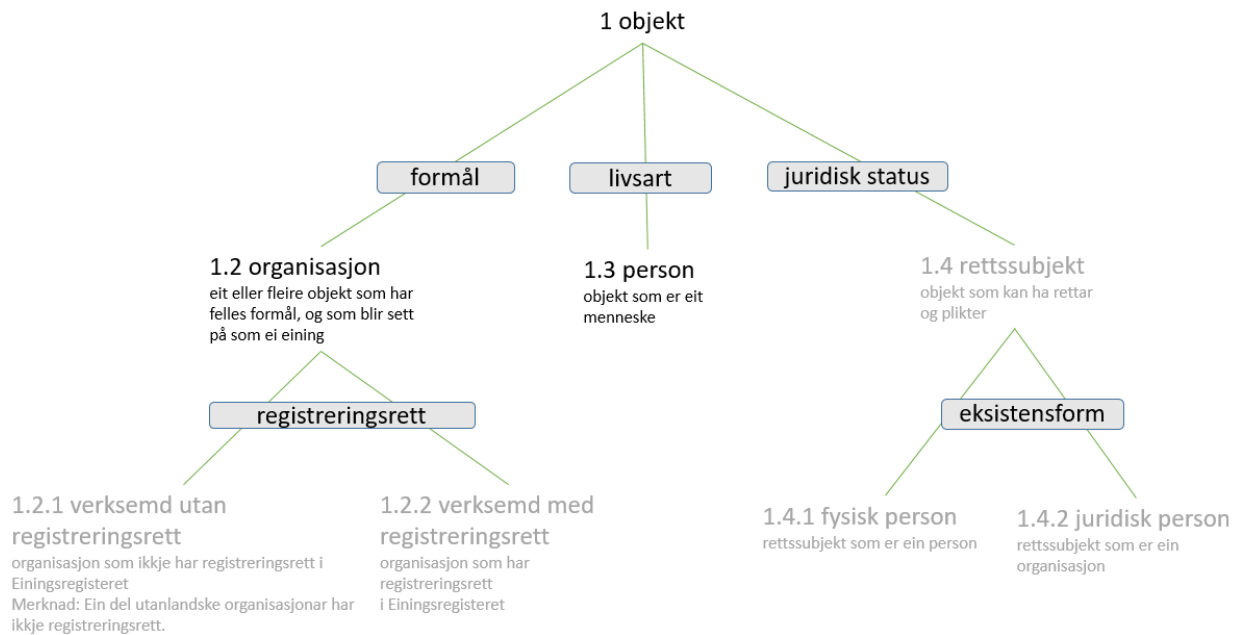
'Objekt' kan inndeles i ulike underbegreper avhengig av inndelingskriterium. Inndelingskriteriene står i grå bokser og viser hvordan underbegrepene skal forstås.

4.6.2. Begrepsdiagram for 'interessent' og 'aktør'

Begrepet 'interessent' er definert som et objekt med en viss rolle som kjennetegn: 'har interesse av en aktivitet'. Underbegrepet 'aktør' arver kjennetegnet til 'interessent', men har et tilleggskjennetegn: 'deltar aktivt i en aktivitet'

4.6.3. Begrepsdiagram for 'organisasjon' og 'person'

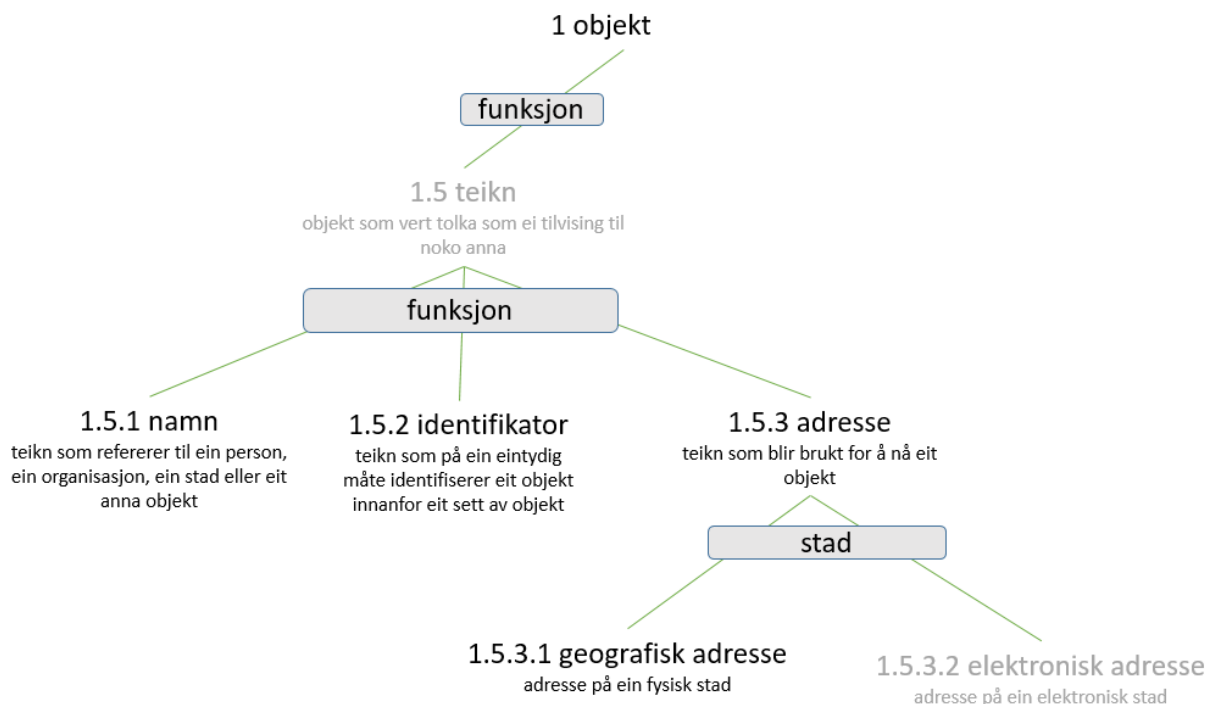
Om vi inndeler 'objekt' etter inndelingskriteriet «formål», får vi underbegrepet 'organisasjon' med to kjennetegn: 'som har felles formål' og 'som blir sett på som en enhet'.

'Organisasjon' skal omfatte de organisasjonene som har registreringsrett i Enhetsregisteret (virksomhet med registreringsrett) og de som ikke har det (virksomhet uten registreringsrett). Sistnevnte kan for eksempel være en del utenlandske organisasjoner.

Om vi inndeler 'objekt' etter inndelingskriteriet «livsart», får vi underbegrepet 'person'. Kjennetegnet for 'person' er 'menneske' (som skiller det fra andre objekter som lever).

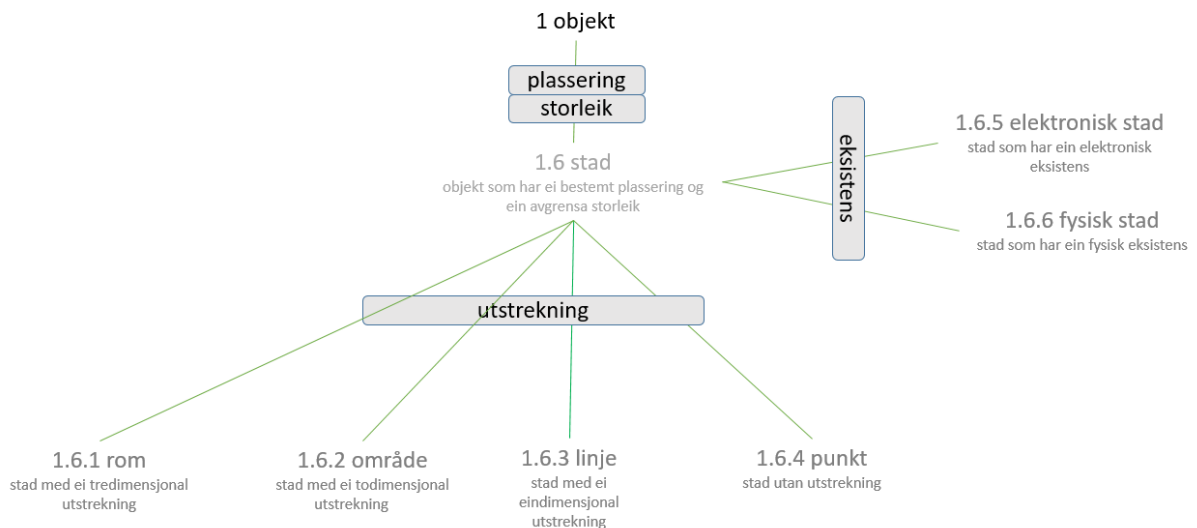
Begrepsdiagrammet har tatt med underbegrepet 'rettssubjekt' for å vise sammenhengen mellom 'person' og 'fysisk person'.

4.6.4. Begrepsdiagram for 'navn', 'identifikator', 'adresse' og 'geografisk adresse'

Et underbegrep av objekt er 'tegn', som igjen kan inndeles i 'navn', 'identifikator' og 'adresse' etter inndelingskriteriet «funksjon». 'Adresse' kan igjen deles inn etter kriteriet «sted». Vi har her kun tatt med 'geografisk adresse' i definisjonsforslagene.

4.6.5 Støttediagram for 'sted'

Dette diagrammet er kun til hjelp for å forstå inndelingskriteriet «sted» under 4.6.4 og begrepsdiagrammet for 'navn', 'identifikator' og 'adresse'. Begrepene i dette diagrammet er ikke forsøkt definert i denne runden av arbeidet med fellesoffentlige begreper.

5. Definisjonsforslag

Basert på kjennetegnene fra begrepsdiagrammene foreslår arbeidsgruppa følgende definisjoner, der nn = nynorsk og nb = bokmål:

1.1.1	
tilrådd term	aktør (nn) aktør (nb)
definisjon	interessent som deltek aktivt i ein aktivitet
kjelde	eigendefinert
merknad	
fagområde	fellesoffentlege omgrep
ansvarleg	Språkrådet

1.2	
tilrådd term	organisasjon (nn) organisasjon (nb)
definisjon	eit eller fleire objekt som har felles formål, og som blir sett på som ei eining
kjelde	eigendefinert
merknad	
fagområde	fellesoffentlege omgrep
ansvarleg	Språkrådet

1.3	
tilrådd term	person (nn) person (nb)
definisjon	objekt som er eit menneske
kjelde	eigendefinert
merknad	I juridisk samanheng blir 'fysisk person' nytta om 'person', til skilnad frå 'juridisk person'.
fagområde	fellesoffentlege omgrep
ansvarleg	Språkrådet

1.5.1	
tilrådd term	namn (nn) navn (nb)
definisjon	teikn som refererer til ein person, ein organisasjon, ein stad eller eit anna objekt
kjelde	eigendefinert
merknad	
fagområde	fellesoffentlege omgrep
ansvarleg	Språkrådet

1.5.2	
tilrådd term	identifikator (nn) identifikator (nb)
definisjon	teikn som på ein eintydig måte identifiserer eit objekt innanfor eit sett av objekt
kjelde	eigendefinert
merknad	
fagområde	fellesoffentlege omgrep
ansvarleg	Språkrådet

1.5.3	
tilrådd term	adresse (nn) adresse (nb)
definisjon	teikn som blir brukt for å nå eit objekt
kjelde	eigendefinert
merknad	
fagområde	fellesoffentlege omgrep
ansvarleg	Språkrådet

1.5.3.1	
tilrådd term	geografisk adresse (nn) geografisk adresse (nb)
definisjon	adresse på ein fysisk stad
kjelde	eigendefinert
merknad	
fagområde	fellesoffentlege omgrep
ansvarleg	Språkrådet